

Redactionelen en redacteuren

GUIDO PIETERS

Ongeveer éénmaal per jaar mag elk redactielid van dit tijdschrift een redactioneel schrijven, waarin hij ongegeneerd zijn stokpaardje van dat moment kan berijden en zonder schroom een mening kwijt kan over alles wat van ver of dichtbij met de psychiatrie te maken heeft. Bij een bevraging van het lezerspubliek van het *Tijdschrift voor Psychiatrie* bleek het redactioneel tot de meest gelezen onderdelen van het tijdschrift te behoren, waarbij 75% van de respondenten meende dat het redactioneel 'kritisch' moest zijn, terwijl 25% de voorkeur gaf aan 'algemeen beschouwende' redactionelen (Van Egmond & Hellinga 1994). Nu ik weer aan de beurt ben, leek het me interessant om twee recente berichten over redacteuren en redactionelen onder de aandacht te brengen.

In januari van dit jaar werd George Lundberg, 17 jaar lang hoofdredacteur van *The Journal of the American Medical Association* (JAMA), op staande voet ontslagen, omdat hij de publicatie van een studie die aangaf dat Amerikaanse studenten orale seks niet als 'echte seks' beschouwden, versneld had. De publicatie van deze studie (Sanders & Reinisch 1999), die was gebaseerd op ongepubliceerde bevindingen uit 1991 en die het gebruikelijke peer-reviewproces (en revisie) had ondergaan, viel samen met het impeachmentproces tegen president Clinton. Dr. Anderson, vice-president van de American Medical Association (AMA), verantwoordde het ontslag door te stellen dat Lundberg door zijn tussenkomst de AMA op een onaanvaardbare wijze had betrokken in een politiek debat, dat niets te maken heeft met wetenschap of geneeskunde. De redactieraad van JAMA nam in een redactioneel, voorafgegaan door de boodschap dat '... redactionelen enkel de opinie van de auteurs en het tijdschrift, en niet van de AMA vertolken', uitdrukkelijk afstand van Anderson en hield daarbij een pleidooi voor redactionele onafhankelijkheid (Glass e.a. 1999). De zaak, die in de beste Amerikaanse traditie eindigde met een minnelijke schikking tussen de twee partijen, gaf in diverse medische tijdschriften aanleiding tot redactionelen over redactionele vrijheid en tot polemische discussies tussen lezers. Daaruit blijkt onder andere dat Lundbergs redactionele politiek om artikelen te publiceren over (de gevaren van) wapenbezit en roken sommige AMA-leden een doorn in het oog was (Wheeler 1999). Ondertussen is Lundberg editor geworden van een grote medische Internet-site.

In een recent redactioneel in de *British Medical Journal* (BMJ) vraagt Jefferson (1999) zich af wat de impact is van zulke redactionelen, waarin soms ferme standpunten worden ingenomen, zonder dat deze aan een kritisch peer-reviewproces worden onderworpen. Aanleiding hiertoe vormde Jeffersons bevinding in een Cochrane-review over het effect van cholera-vaccins, waaruit bleek dat de effectiviteit van bepaalde oudere vaccins '... in redactionelen,

standpunten en niet-systematische overzichten onderschat werd', en dat wie uitging van bovengenoemde informatiebronnen '... dus een dieet van valse informatie zou hebben gekregen'. Uit een korte bevraging van collegae-redacteuren concludeert Jefferson dat dezen zich niet erg bewust zijn van de lading van wat ze schrijven. Jefferson meent dan ook dat redactionelen, in een tijd van toenemende beschikbaarheid van informatie en kennis-databases, correcte en betrouwbare informatie moeten bevatten, '... tenzij ze geschreven worden in het belang van het tijdschrift, de auteur(s) of andere partijen, wat dan expliciet dient vermeld te worden'. In een brief aan de BMJ pleit Marshall (1998) dan ook, verwijzend naar een aantal incidenten, voor een vermelding van mogelijke strijdigheid van belangen, ook bij redactionelen en boekbesprekingen.

Wat is de relevantie van dit alles voor ons eigen tijdschrift? Spelen politieke of andere belangen in dit (meer bescheiden) tijdschrift minder een rol, of zijn ze minder duidelijk en daardoor meer gevaarlijk? Voor de redactievergadering van maart stond de redactionele houding ten opzichte van mogelijke belangenverstrengeling op de agenda. De relatie tussen het bestuur van de stichting Tijdschrift voor Psychiatrie, samengesteld uit leden van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en de Vereniging van Vlaamse Zenuwartsen, en de redactie heb ik in de tijd zien wisselen. En hoe staat het met de redactionele vrijheid? Verhalen over (dreigende) ingrepen van het bestuur gaan in ieder geval terug naar een tamelijk ver verleden. Zou een (Vlaamse) redacteur van dit tijdschrift, in een redactioneel, een standpunt kunnen innemen over de – op dit ogenblik aan de orde zijnde – mogelijke splitsing van de Vlaamse Zenuwartsen in twee gescheiden verenigingen voor neurologen en voor psychiaters? Een standpunt dat verschilt van dat van het bestuur? Ik vermoed van wel ...

 Strijdige belangen: de auteur is kernredactielid van het Tijdschrift voor Psychiatrie en ijvert voor de splitsing van de Vereniging van Vlaamse Zenuwartsen in een Vereniging van Vlaamse Psychiaters en een Vereniging van Vlaamse Neurologen.

LITERATUUR

- Egmond, J.J. van, & Hellinga, G. (1994). Redactioneel. Tijdschrift voor Psychiatrie, 36, 3-5.
- Glass, R.M., Fontanarosa, P.B., Rennie, D., e.a. (1999). JAMA and editorial independence. *The Journal of the American Medical Association*, 281, 460.
- Jefferson, T. (1999). What are the benefits of editorials and non-systematic reviews? *British Medical Journal*, 318, 135.
- Marshall, D.F. (1998). All scientific content of BMJ should declare authors' conflicts of interest. *British Medical Journal*, 317, 351 (letter).
- Sanders, S.A., & Reinisch, J.M. (1999). Would you say you had sex if ... *The Journal of the American Medical Association*, 281, 275-277.
- Wheeler, T. (1999). Lundberg firing a long time coming. *British Medical Journal*, 318, 213 (letter).